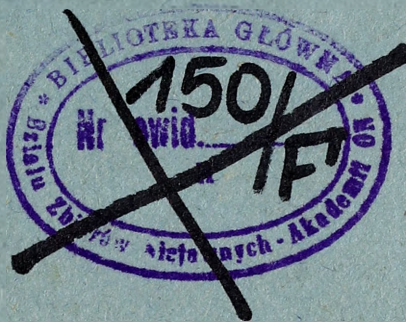

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ NAUK HUMANISTYCZNYCH

egz. nr. 1

ĆWICZENIE DOWÓDCZO-SZTABOWE Nr 122

DOKUMENTY KIEROWANIA DZIAŁALNOŚCIĄ
OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZĄ ORAZ INFORMACYJNE
(obóz letni „LUBLIN-93”)

Temat: DZIAŁANIA BOJOWE ODDZIAŁU

Biblioteka Główna
Akademii Sztuki Wojennej

51329

09-051329-000-0

51329

WARSZAWA

1993

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ NAUK HUMANISTYCZNYCH

egz. nr 1

DOKUMENTY
KIEROWANIA DZIAŁALNOŚCIĄ OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZĄ
ORAZ INFORMACYJNE

DO ĆWICZENIA DOWÓDCZO-SZTABOWEGO Nr 122

/Obóz letni Lublin - 93/

TEMAT: DZIAŁANIA BOJOWE ODDZIAŁU

OPRACOWAŁ:

płk dr hab. Mirosław DYRDA

W A R S Z A W A

1 9 9 3 r .

WYTYCZNE Nr 1

Dowódcy 6DZ w sprawie oddziaływań oświatowo-wychowawczych w okresie prowadzenia walki obronnej.

I. W celu zapewnienia realizacji zadań bojowych

p o l e c a m:

Główny wysiłek działalności oświatowo-wychowawczej skierować na :

- konsolidowanie żołnierzy w imię potrzeby obrony Ojczyzny;
- utrzymanie odpowiedniego do wykonywanych zadań poziomu ducha bojowego. Wyjaśnianie żołnierzom celowości prowadzenia działań obronnych;
- kształtowanie psychologicznej odporności na destrukcyjne oddziaływanie czynników pola walki;
- dyskontowanie patriotycznego oddziaływania kościoła rzymsko-katolickiego i innych wyznań na rzecz umacniania woli walki;
- systematyczne informowanie żołnierzy o aktualnej sytuacji społeczno-militarnej w kraju oraz sukcesach bojowych i powstających zagrożeniach;
- mobilizowanie żołnierzy do sprawnej i terminowej rozbudowy inżynieryjnej rejonu obrony;
- umacnianie żołnierskiego koleżeństwa i wzajemnej pomocy w akcjach bojowych;
- zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu informacji o bohaterstwie i ofiarności żołnierzy i ich dowódców.

II. Zadania szczegółowe.

- umacniać postawy patriotyczne kadry i żołnierzy;
- wyzwać aktywność bojową oraz uporczywość w prowadzeniu walki obronnej;
- wyjaśniać treści i istotę zadań bojowych oraz znaczenie sprawności ich realizacji dla przebiegu walki;
- przeciwdziałać skutkom prowadzonych przez przeciwnika bojowych działań psychologicznych;
- neutralizować przypadki destrukcyjnego oddziaływania na żołnierzy mniejszości narodowych;
- przeciwdziałać załamaniom psychicznym, stanom przedpanicznym oraz innym niekorzystnym zjawiskom psychospołecznym;
- zapewnić żołnierzom możliwość korzystania z usług religijnych, niesionych przez duchownych różnych wyznań;
- nawiązać ścisłą współpracę z terenowymi ośrodkami administracji państwowej i wojskowej oraz policją;
- wykorzystać infrastrukturę wojskowych ośrodków kultury oraz orkiestr wojskowych do wzmacniania postaw patriotycznych żołnierzy.

III. Zadania realizowane na rzecz oddziału.

- zaopatrywanie w materiały szkoleniowo-informacyjne oraz prasę wojskową;
- uzupełnianie do pełnych stanów w sprzęt i materiały kulturalno-oświatowe;

- WYTYCZNE Nr 2
- występy zespołu estradowego oraz koncerty orkiestr wojskowych zgodnie z zapotrzebowaniem;
  - systematyczne popularyzowanie w prasie wojskowej sylwetek bohaterów i ich czynów.

IV. Sposób i tryb składania meldunków.

Informacje o morale, nastrojach oraz efektach działalności oświatowo-wychowawczej przekazywać codziennie o godz. 18.00 w sieci łączności szefa sztabu.

Dowódca 6DZ

. . . . .

WYTYCZNE Nr 2

Dowódcy 6DZ w sprawie oddziaływań oświatowo-wychowawczych w okresie prowadzenia natarcia.

I. W celu zapewnienia realizacji zadań bojowych

p o l e c a m:

Główny wysiłek działalności oświatowo-wychowawczej skierować na:

- umacnianie wartości moralno-bojowych żołnierzy;
- przeciwdziałanie skutkom bojowych działań psychologicznych prowadzonych przez przeciwnika;
- zapewnienie warunków do pełnienia posług duszpasterskich przez duchownych różnych wyznań;
- gromadzenie niezbędnych informacji do oceny sytuacji wychowawczej i morale żołnierzy;
- oddziaływanie na żołnierzy osobistym przykładem przez dowódców, oficerów sztabu i oficerów oświatowo-wychowawczych oraz kapelanów wojskowych.

II. Zadania szczegółowe,

- poprzez oddziaływanie wychowawcze dowódców, oficerów sztabu i oficerów oświatowo-wychowawczych umacniać wśród żołnierzy wolę walki oraz przekonanie o możliwości odniesienia zwycięstwa;

- wykorzystując skutki akcji psychologicznych wykonywanych przeciw wojskom "Niebieskich" poprzez ofensywne działania osłabiać jego wolę walki;
- w miarę możliwości informować żołnierzy o aktualnej sytuacji społeczno-militarnej oraz mogących wystąpić zagrożeniach;
- upowszechniać przykłady bohaterstwa, poświęcenia i odwagi żołnierzy, załóg, pododdziałów i ich dowódców;
- we współdziałaniu z kapelanami wojskowymi tworzyć żołnierzom warunki do korzystania z posług religijnych;
- poprzez bezpośredni kontakt z żołnierzami dążyć do łagodzenia napięć psychicznych i niepokojów osobistych żołnierzy;
- dokonać podziału sił i środków do działalności oświatowo-wychowawczej na wypadek konieczności działania w sytuacjach dużych strat i zniszczeń.

III. Zadania realizowane na rzecz oddziału:

- zaopatrywanie w materiały informacyjne;
- uzupełnianie sprzętu kulturalno-oświatowego;
- wykonanie jednej akcji psychologicznej na wojska "Niebieskich" w uzgodnionym miejscu i czasie.

IV. Sposób i tryb składania meldunków.

Informacje o morale, nastrojach oraz efektach działalności oświatowo-wychowawczej przekazywać codziennie o godz. 18.00 w sieci łączności szefa sztabu.

Dowódca 6DZ

SYTUACJA WYCHOWAWCZA

na godz. 8.00 24.5.

I. Sytuacja międzynarodowa.

1. "Niebiescy" wykorzystując skomplikowaną sytuację społeczno-ekonomiczną, przeobrażenia strukturalno-doktrynalne w państwach Europy środkowo-wschodniej zaostrzyli kurs polityczny dążąc do konfrontacji. Będąc w bardzo trudnej sytuacji politycznej /separatystyczne dążenia poszczególnych regionów i narodowości/ oraz gospodarczej /recesja połączona z falą strajków/ usiłują winą za istniejący stan obarczyć państwa sąsiednie.

Aby odwrócić uwagę społeczeństwa od własnych problemów wewnętrznych rozpoczęli działania wojenne. Jednocześnie przedstawiciele rządu i czołowi politycy prowadzą na forum międzynarodowym kampanię szkalującą kraje ościenne oskarżając je o niedotrzymywanie umów dotyczących traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych oraz w sprawie "otwartego nieba".

2. Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęła energiczne działania dyplomatyczne mające doprowadzić do przerwania działań bojowych i pokojowego rozwiązania sporu.

3. Jednak działania dyplomatyczne nie wskazują na możliwość szybkiego rozwiązania konfliktu środkami pokojowymi. Mimo powszechnego potępienia agresora przez siły demokratyczne wielu państwa, ujawniają się także siły o charakterze

skrajnie nacjonalistycznym głoszące konieczność dokonania zmiany granic według kryteriów etnicznych i historycznych.

II. Sytuacja w kraju.

1. Nastroje i postawy ludności na obszarze kraju

"Czerwonych" kształtuje narastający krazys polityczny wokół granic, oraz zagrożenie wynikające z podjęcia przez "Niebieskich" bezpośrednich działań wojennych. Stan niepokoju społecznego potęgowany jest działalnością "emisariuszy" mniejszości narodowych, głównie w małych ośrodkach miejskich na terenie województwa: bielsko-podlaskiego, białostockiego i siedleckiego. Tam też zostały rozrzucone ulotki o treściach antypaństwowych i pacyfistycznych. Na tych obszarach policja stwierdziła znaczny wzrost liczby przestępstw kryminalnych. Pogłębia się zaniepokojenie wśród ludności rejonów przygranicznych pogarszającymi się stosunkami z mniejszościami narodowymi.

2. Mimo akceptacji zadań związanych z obroną kraju wśród części społeczeństwa występuje zjawisko niepokoju o dalszy los. W województwie siedleckim stwierdzono próby dezorganizacji systemu zaopatrzenia wojsk i ludności cywilnej. Obserwuje się zjawisko gromadzenia zapasów przez szczególnie "zapobiegliwych" mieszkańców tego regionu.

3. Nastąpiło nasilenie oddziaływań psychologicznych "Niebieskich" ukierunkowanych na negatywną modyfikację morale wojsk "Czerwonych".

W kolportowanych ulotkach akcentuje się bezsens prowadzenia walki, która w efekcie może przynieść tylko śmierć i zniszczenia. Niezgodnie z prawdą wmawia się naszym żołnierzom rzekomą dysproporcję w jakości sprzętu bojowego, systemach dowodzenia itp.

Żołnierze "Niebieskich" w dotychczasowych walkach wykazują bezwzględność i nie przestrzegają postanowień międzynarodowego pola wojennego.

III. Sytuacja w wojskach.

1. Wśród żołnierzy powszechne jest przekonanie o konieczności obrony przed agresją "Niebieskich".

Kadrę i żołnierzy służby zasadniczej oraz rezerwy charakteryzuje zdecydowana wola walki.

Prezentują oni właściwe wartości moralno-bojowe. Realizowane przedsięwzięcia oświatowo-wychowawcze dobrze służą umacnianiu postaw patriotycznych. Działalność kapelanów wojskowych w pełni zabezpiecza zapotrzebowanie żołnierzy na posługi duszpasterskie i jednocześnie przyczynia się do integracji pododdziałów.

2. Morale, nastroje a szczególnie dyscyplina naszych wojsk utrzymują się na poziomie umożliwiającym wykonanie przewidywanych zadań bojowych. Czynnikiem mogącym osłabić morale jest niepokój o los rodzin, brak pełnej informacji o sytuacji oraz realne zagrożenie uderzeniami lotnictwa i bronią precyzyjnego rażenia na obiekty przemysłowe i rejony zurbanizowane.

3. W rejonie rozmieszczenia 1/62 pz stwierdzono pojawienie się materiałów ulotnych "Niebieskich", których treścią są wady narodowe Polaków. W 2/62 pz wystąpiły pojedyncze przypadki dezercji z bronią oraz zmniejszonej odporności psychicznej operatorów przeciwpancernych pocisków kierowanych. A w kompanii zaopatrzenia tegoż pułku starszy lekarz stwierdził przypadki symulacji zaburzeń psychicznych przez kierowców.

Dowódca 6 DZ

. . . . .

SERWIS INFORMACYJNY

POLIGON

DZIAŁALNOŚĆ
OSWIATOWO-WYCHOWAWCZA

W TRAKCIE
ĆWICZEŃ
I POLIGONÓW

Każde szkolenie poligonowe stanowi duże przeżycie dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej. Fakt często wielotygodniowego rozstania się z dziewczyną, ograniczone możliwości wyjazdu na przepustki i urlopy w zestawieniu z oczekiwaniami jakie powstają w związku z poligonem wydają się być "niewielką dolegliwością".

Zainteresowanie to towarzyszy zbliżającym się ćwiczeniom, strzelaniom wynika z chęci wyzyskać się, eksponowania cech typowych mężczyźnie.

Czy można się temu dziwić? Nie - jest to zjawisko naturalne, charakterystyczne związane z naturalnym dla młodzieży pędem do działania, zwłaszcza takiego, które niesie ze sobą nowe wartości. Czy potrafimy to zainteresowanie wykorzystać na ile zmienimy i jak umiemy przekazać naszym podwładnym w trakcie poligonu treść, która staje się niezbędna na współczesnym polu walki.

Poniższy materiał adresujemy do dowódców pododdziałów oraz oficerów wychowawczych. Wyrażamy przekonanie, że zawarte w nim propozycje pozwolą na właściwe przygotowanie i przeprowadzenie przedsięwzięć wychowawczych wśród szkolących się żołnierzy.

**NIE BÓJ SIĘ
DZIAŁAĆ !!!**

Jedną z podstawowych zasad na jakich opiera się szkolenie wojsk najlepszych armii świata jest aktywny udział dowódców niższych szczebli w bojowym przygotowaniu podwładnych. Każdy z was - dowódców plutonów, kompanii obserwowany jest bacznie przez podległych żołnierzy. Odpowiadają oni sobie na podstawowe pytania: co potrafi nasz dowódca, czy umie strzelać, prowadzić wóz bojowy, czy czuje żołnierkę.

Żołnierz chce się nauczyć działać, być bojowym - obserwujemy wręcz dążenie aby być "małym Rambo" - pęd ten można mądrze wykorzystać.

● Nie zrobisz tego jeśli :

- będziesz statystą na szkoleniu taktycznym i ogniowym, nie położysz się na stanowisku strzeleckim i wykonasz strzelanie co najmniej dobrze ;
- nie bój się pola, pokazania, że sam jesteś wyszkolony, że potrafisz pokonać przeszkodę lepiej od swoich podwładnych - gdy zrobisz to z klasą - choć podwładni twoi tego nie pokażą to w ich oczach będziesz ICH DOWÓDCĄ ;
- rozmawiaj otwarcie o walce, bojowym działaniu, staraj się plastycznie, obrazowo /np. na przykładach z filmów/ pokazywać do czego prowadzi słabość żołnierskiego rzemiosła ;
- w polu, na strzelnicy, nocnych ćwiczeniach musisz być JEDNYM Z NICH, starszym, doświadczonym kolegą na którego doświadczeniu można polegać.

WPAJAJ ZASADĘ :
WALCZ i ZWYCIĘŻAJ !

● CZYM JEST PRACA WYCHOWAWCZA W TRAKCIE ĆWICZEŃ

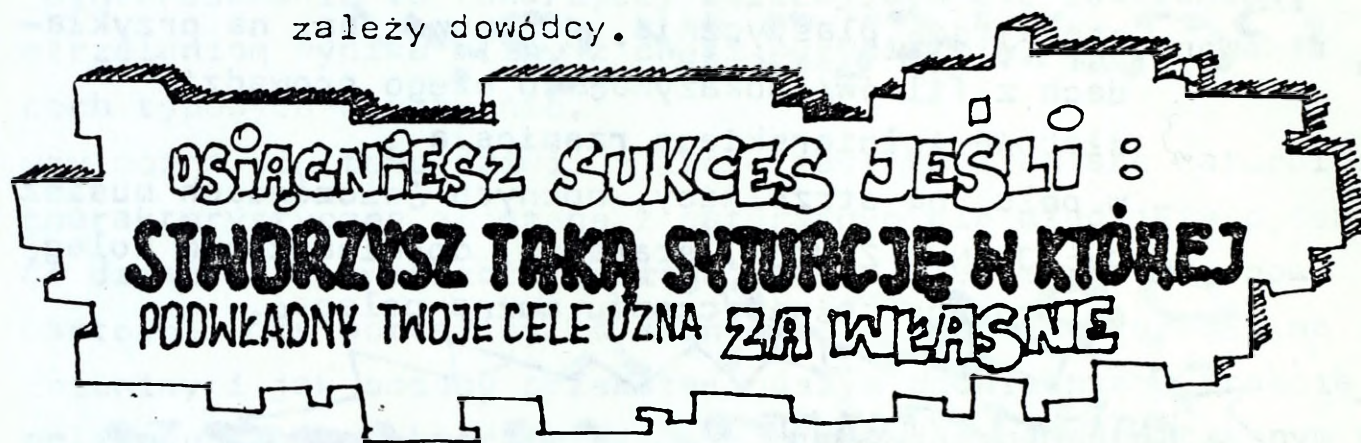
To nic innego jak jednolity system oddziaływań wychowawczych realizowanych przez wszystkich przełożonych oraz każdego z żołnierzy zawodowych. Nie jest to słuszne a wręcz szkodliwą zasadą - pozostawienie tego obszaru dowódcom i oficerom wychowawczym. Jej treść dotyczy w równej mierze szefa kompanii, szefa służby mundurowej jak i dowódcy kompanii. Celem, który zakładać powinien każdy z was jest :

- uzmysłowienie i przekonanie każdego żołnierza, iż ofiarnością i aktywnością dojdzie do rezultatów, które narazie są w sferze jego marzeń ;
- uzyskanie takiej motywacji, aby cel strzelca, mechanika był tożsamy z celem całego pododdziału - uzyskanie to tylko wtedy jeśli będzie pełna jasność co do działań i planowanych przedsięwzięć ;

- przekonanie, że warto uronić żołnierskiego potu aby być lepszym, szybszym, maksymalnie doskonałym w żołnierskim rzemiośle.

● Istota tej pracy polega na uświadomieniu :

- celu i zadań żołnierza, drużyny, plutonu i kompanii ;
- wagi zadań i przedsięwzięć, które w trakcie szkolenia będziemy realizować ;
- obciążenia najwyższych momentów i przedsięwzięć ;
- wytworzeniu woli walki, wspięcia się na wyżyny umiejętności w tym momencie na którym najbardziej zależy dowódcy.

Praca wychowawcza to nie jest tylko teoretyczna wiedza związana z sytuacją w Ojczyźnie, zagrożeniem jej bezpieczeństwa, ale także to wszystko co pozwoli żołnierzowi lepiej zrozumieć i wykonać zadania bojowe. To kształtowanie wartości takich jak : samodzielność myślenia i działania, wewnętrzna dyscyplina i rygor, gotowość do poświęcenia, odwaga stawiania czoła sytuacjom trudnym, trzeźwość umysłu oraz oceny sytuacji, umiejętność wykorzystania terenu i walorów sprzętu bojowego.

● popelnisz największy błąd zakładając, że wychowawcze oddziaływanie można ograniczyć do rutynowej pogadanki, zajęć patriotyczno-obronnych czy pracy w czasie wolnym. Wiąże się to nie ze specjalnie przeznaczonym czasem lecz umiejętnością działania wieloszczęblowego, dotarcia do wnętrza żołnierza wtedy gdy jest to najbardziej skuteczne. Oderwanie i usytuowanie pracy wychowawczej jako czegoś oderwanego, zrealizowanego w ścisłych ramach czasowych jest PODSTAWĄ DO PORAŻKI. A tego przecież nie potrzebujesz.

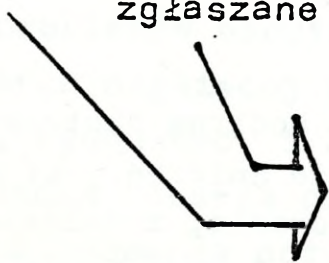
Ważo więcej osiągniesz na strzelnicy, przy sprzęcie, siedząc razem ze swoimi żołnierzami przy ognisku.

- bliskość dowódcy
- otwartość
- preferowanie rzemiosła a nie pozoractwa
- niekonwencjonalnie przekazana wiedza

TO SUKCES

- Co decyduje o skuteczności działań wychowawczych ?.
- indywidualne przygotowanie każdego żołnierza zawodowego, uzbrojenie się w niezbędną wiedzę i umiejętności, które pozwolą na : odpowiedź na pytania stawiane przez żołnierzy, uzakanie celów, zadań oraz konkretnych przedsięwzięć, wytłumaczenie o co nam chodzi ;
  - znajomość celu przełożonego; zadań które nam zlecił i sposobu przeniesienia go w dół ;
  - trafnej koncepcji /planu/ działań umiejscowionej w czasie, pozwalającej na spokojne, bezkonfliktowe rozwiązywanie spraw szkoleniowych i organizacyjnych ;
  - umiejętność prostego, konkretnego stawiania zadań i ich objaśnienia - krótko, dobitnie, konkretnie ;
  - błyskawiczna reakcja na każdą nieprawidłowość, zgłaszane problemy i sygnały

jeśli choć raz zbagatelizujesz problem zgłoszony przez podwładnego musisz liczyć się z tym, że więcej do ciebie nie przyjdzie

ZYCIE JEST BEZWZGLĘDNE :
AUTORYTET ZDOBYWA SIĘ ZMUDNĄ PRACĄ,
TRACI SIĘ JEDNĄ NIEPRZEMYŚLANĄ
DECYZJĄ.

**JAK
PROWADZIĆ ?**

● Na szczeblu oddziału ●

Planowanie przedsięwzięć wychowawczych realizowane musi być równoległe z zamierzeniami szkoleniowymi.

Baza wyjściowa są :

- cele i zadania jakie postawiono przed oddziałem określone w założeniu wyższego przełożonego ;
- zadania określone przez dowódcę jednostki

stałe dokumenty niezbędne do realizacji tych zadań to :

- obowiązki osób funkcyjnych ;
- zeszyt pracy z wyodrębnionymi :
  - zestawieniami podstawowych danych
  - wykazu posiadanych środków,
  - charakterystykę polityczno-demograficzną obszaru działań /miejsca, które warto odwiedzić, tradycje historyczne itp./
- zestawienie podstawowych danych o wojskach obcych;
- materiały pomocnicze.

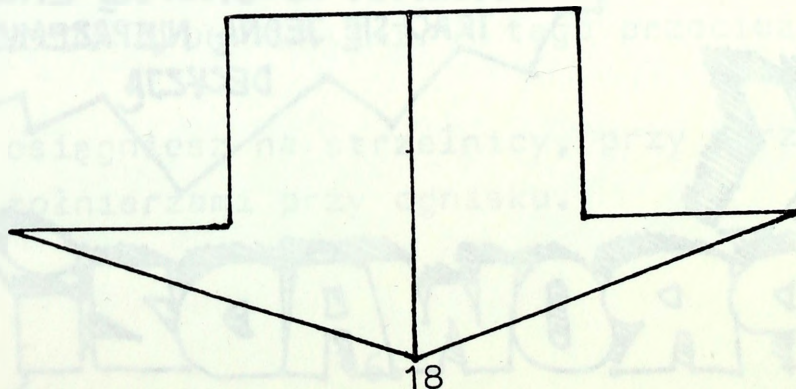
w trakcie ćwiczeń praktycznych na szczeblu oddziału wykonujemy :

- plan na określony rodzaj działań bojowych ;
- propozycje /wnioski/ do decyzji dowódcy ;
- mapę roboczą.

● **UWAGI PRAKTYCZNE** ●

Jedną z podstaw skutecznego działania w trakcie ćwiczeń jest właściwe ich przygotowanie, zrealizowanie /jeszcze w garnizonie/ tych przedsięwzięć, które dowódcy pozwolą na wewnętrzny spokój i pewność realizacji zadań szkoleniowych

poniższe uwagi są efektem doświadczeń wszystkich jednostek 1 WDZ

1. Doprowadzi do wiadomości wszystkich żołnierzy następujące dane : kiedy i gdzie wyjeżdżamy, adres docelowego miejsca pobytu, kiedy planujemy powrót, jaki sprzęt z pododdziału zabieramy z sobą na poligon.

O ile spokojniej twoi podwładni będą przygotowywać się do czekającego ich szkolenia jeśli :

W GARNIZONIE :

- będą znać harmonogram - przygotować do poligonu, przeglądów sprzętu, instruktaży, zajęć przygotowawczych ;
- zapoznani zostaną z dokładnymi zadaniami jakie określono dla kompanii i plutonu, głównymi przedsięwzięciami poligonu /zajęcia taktyczne, strzelania/ ;
- dany im będzie czas na załatwienie swoich problemów osobistych i rodzinnych /tak ułoż funkcjonowanie pododdziału, aby przed poligonem każdy z żołnierzy wyjechał do domu/.

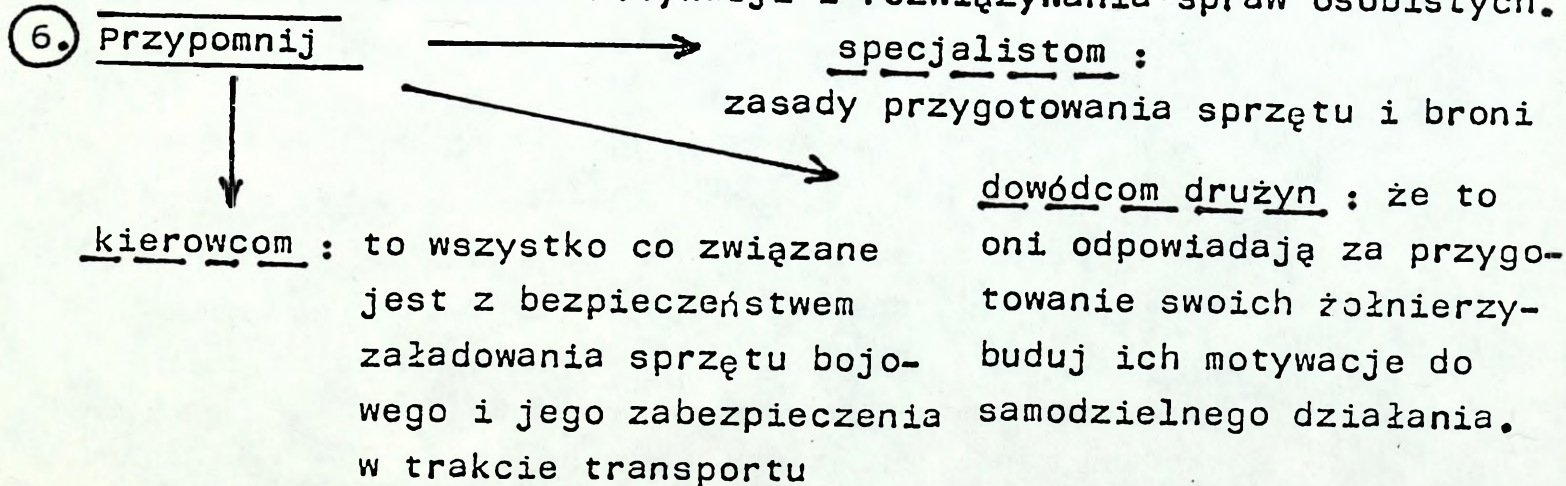
2. Przeanalizuj dokładnie CO BĘDZIESZ POTRZEBOWAŁ ..... od gumki po sprzęt bojowy - załatwienia spraw ważnych i niezbędnych nie odkładaj na następne dni.

3. Spotkaj się z całym pododdziałem, omów i przypomnij to wszystko co związane jest z :

- bezpieczeństwem ;
- przygotowaniem sprzętu ;
- terminarzem przygotowań.

4. Dokonaj głębokiej analizy postaw żołnierzy, zwłaszcza pod kątem ich problemów osobistych oraz kondycji psychofizycznej - w tym obszarze najwięcej do powiedzenia i zrobienia mają oficerowie, wychowawcy i lekarze.

5. Określ dokładne zadania dla oficera wychowawczego zwłaszcza w sferze rozbudowania motywacji i rozwiązywania spraw osobistych.

7. Przygotuj sprzęt, który będzie niezbędny do właściwego zorganizowania czasu wolnego żołnierzy :

- zamów prasę ;
- przygotuj niezbędny sprzęt audiowizualny ;
- zamów lub nagraj odpowiednią ilość kaset z filmami ;
- przygotuj te elementy wizualne, które będą pomocne do pokazywania wysiłku żołnierskiego i mobilizowania podwładnych

Wysiłek szkoleniowy musi być zrekompensowany maksymalnie dobrymi warunkami socjalno-bytowymi na zgrupowaniu poligonowym

- przygotuj niezbędną ilość materiałów szkoleniowych ;
- zaplanuj wstępnie :
  - gdzie i kiedy pojechać na wycieczkę
  - co pokazać podwładnym

8. W swojej pracy z żołnierzami uwzględnij :

- w jakiej porze roku będzie ćwiczyć ;
- problemy z którymi spotkałeś się na poprzednim poligonie

**PRZED
I W TRAKCIE
ĆWICZEŃ**

- . żołnierze powinni wiedzieć jak długo będą jechać do stacji docelowej
- . tak zorganizuj załadunek aby nie robić zbędnych zbiorów, wycieków

**NIC BARDZIEJ NIE DENERWUJE
PODWEADNEGO JAK ZŁA ORGANIZACJA I BAKAGAN**

- . każdy musi dokładnie znać swoje zadanie,
- . pamiętaj, że transport, przystanki na stacjach kolejowych to pokusa dla zakupu alkoholu i "upamiętnienia pożegnania garnizonu"
- . sprawdź zabezpieczenie i ilość broni : Z TYMI NIE MA

ZARTÓW

DOKŁADNIE OKREŚL : dyżury, służby, zadania funkcyjnych,
sposoby powiadamiania i alarmowania

Możesz wybrać dwa warianty wykorzystania czasu
w trakcie transportu

• pozostawić go samym żołnierzom :
nic jednak przez to nie zyskasz

• poświęcić część czasu na rozmowę,
sprowokuj do żywej dyskusji o
problemach młodego pokolenia.
W rozmowie tej :

- nie bądź ostatecznym arbitrem,
- daj się wypowiedzieć każdemu,
- bardziej słuchaj jak mów,
- postaraj się aby żołnierze rozmawiali i spierali się ze sobą jak z Tobą.

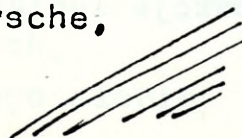

ZYSKASZ : tą tak trudno osiągalną nitkę więzi
i stwierdzenie : przecież On jest taki
sam jak my : ŻE TO SIE OPŁACA PRZEKONASZ
SIE W TRUDNYCH CHWILACH.

- stosuj starą ale skuteczną zasadę : wierzę i sprawdzam !
- postaraj się, aby w wagonie znalazło się radio tranzystorowe i prasa.

W TRAKCIE POLIGONU :

1. Uświadom każdemu z uczestników szkolenia następujące zasady :
  - poligon to nie Monte Carlo, a Star, bwp lub czołg to nie Porsche,

- broń ma to do siebie, że raz na jakiś czas strzela,
- potrzeba odwagi, a nie brawury.

2. To co dotyczy bezpieczeństwa omów na samym początku, określ dokładnie granice poligonu, miejsca gdzie nie wolno poruszać się - latem zwróć szczególną uwagę na wodę.

3. W trakcie szkolenia nie bądź statystą, postaraj się :

- przekazać maksimum swojej wiedzy i umiejętności,
- w terenie pokaż samemu jak należy działać

NIE UCZ TEORII - bez praktyki, skrytego działania, z żołnierzami uczyni temat otwartej rozmowy.

Na strzelnicy strzelaj pierwszy !

CO JEST NASZĄ SŁABOŚCIĄ :

- UMIEJĘTNOŚĆ ZNALEZIENIA SIĘ W TERENIE, OCENIENIA GO
- PORUŻANIE SIĘ W LESIE
- DZIAŁANIE W WARUNKACH NOCY

SPRÓBUJ NAUCZYĆ TEGO SWOICH ŻOŁNIERZY!

KRZYK I NERWOWOŚĆ

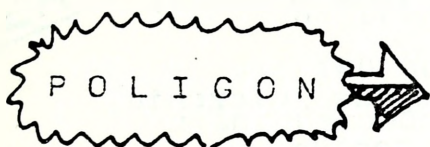
Do najtrudniejszych zadań należy uzmysłowienie, że szkolenie taktyczne nie jest realizowane dla samej zasady. Wczuj się w sytuację pojedynczego żołnierza, postaw się sam na jego miejscu - pamiętaj, że w pierwszym okresie służby niewiele umie - właśnie dlatego podpowiedz mu :

- jak wybrać stanowisko dla siebie, transportu
- jak się poruszać aby nie być widzianym.
- to najgorszy z doradców, wyzbyj się za wcześnie tego sposobu dowodzenia i kierowania - jedyne co możesz osiągnąć to przeniesienie swojego nastroju na podwładnych - nie zyskasz zatem nic: tłumacz, nawet wiele razy, zgań błędne działanie, wykorzystaj do tego dowódców drużyny - spowoduj presję kolektywu, rób wszystko tylko nie działaj pod wpływem emocji.

Poligonowemu szkoleniu towarzyszy duży wysiłek fizyczny, wielogodzinne przebywanie w polu. Powoduje to niespotykane w warunkach garnizonowych reakcje wynikające najczęściej ze zmęczenia.

● W SWOIM DZIAŁANIU MUSISZ BRAĆ POD UWAGĘ :

- możliwość okresowo niższej kondycji fizycznej i zniechęcenia ;
- wolniejsze działanie i reakcje, zwłaszcza po długich marszach, intensywnej taktyce i szkoleniu nocnym ;
- pojawiającą się nerwowość i wulgarność w kontaktach między samymi żołnierzami : na tę sferę musisz być szczególnie czuły !!!

TO JEDNA Z NAJLEPSZYCH SYTUACJI DO STWORZENIA AUTENTYCZNEJ RYWALIZACJI :

- "podburzaj" do sportowej i szkoleniowej walki o tytuł najlepszego ;
- pochwal działanie sprawne i dobre wyniki - każdy z twoich podwładnych chce być dostrzegany, czyni to często nie dla Ciebie, lecz po to aby się wyróżnić wśród kolegów : proste słowa : popatrzcie jak działa Marek, naśladowajcie go : mogą czynić więcej niż wielokrotnie wyróżnianie w garnizonie.

NIE ODKŁADAJ NA PÓŹNIEJ !

- ~ ● wyróżnienia za dobre działanie,
- ~ ● załatwienia spraw, które mogą decydować o poprawie morale twoich żołnierzy,
- ! ~ ● spraw zdrowotnych

ZAPAMIĘTAJ :

NIE RÓB WIĘCEJ NIŻ

WYTRZYMUJE TWÓJ ORGANIZM

SILNIK SMP MOŻNA WYREMONTOWAĆ

LUDZKIE ZDROWIE NIE BARDZO

* SZKOLENIE POLIGONOWE WYKORZYSTAJ TAKŻE NA :

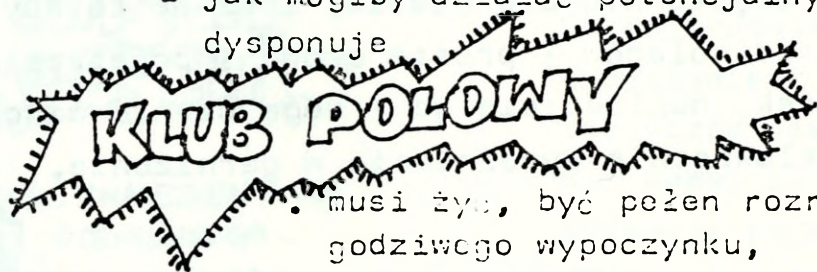
- przybliżenie zasad działania i sprzętu bojowego wojsk obcych,
- przygotowanie swoich podwładnych do pełnienia funkcji zamiennych,
- sprawdzenie samego siebie,

MIEJSCE I ROLA OFICERA

- . nie siedzi w obozowisku zaczytany w gazety i książki,
- . jedzie z żołnierzami na najtrudniejsze ćwiczenia, staraj się służyć im praktyczną poradą.

od ciebie powinni dowiedzieć się m.in. :

- jakie jest twoje ćwiczeń taktycznych, o co w nich chodzi,
- jak mógłby działać potencjalny przeciwnik, czym dysponuje

- . musi być, być pełen rozrywki, dostarczać godziwego wypoczynku,
- . zapewnić możliwość wypicia kawy, herbaty, zakupu podstawowych produktów.
- . szybko reagować na propozycje żołnierzy w sferze działalności kulturalno - wychowawczej i oświatowej
- . być czynnym tak długo /zwłaszcza w dni wolne od zajęć/ jak występuje na to zapotrzebowanie

FORMY I METODY PRACY WYCHOWAWCZEJ W TRAKCIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

1. W REJONACH ZESRODKOWANIA :

- . informacje dla całego pododdziału,
- . kolportaż materiałów informacyjnych,
- . rozmowy indywidualne

2. W OKRESIE PRZEGRUPOWANIA

- . rozmowy w drużynach, na sprzęcie transportowym.

3. W OBRONIE

- . rozmowy w pododdziałach, załogach z pojedynczymi żołnierzami,
- . pomoc w efektywnym przygotowaniu uzbrojenia, stanowiska ogniowego,

- przypomnienie zasad i sposobów działania przeciwnika, walorów i słabości jego sprzętu,
- przykład osobisty.

ZAMIAST
ZAKOŃCZENIA

szkolenie i ćwiczenia poligonowe to z pewnością najtrudniejszy z etapów służby wojskowej. Czy żołnierze się ich boją? Nie - wręcz przeciwnie oczekują ich z dużym zainteresowaniem choć i niepokojem w sercu. Ów niepokój wynika jednak z nieznajomości i braku doświadczeń.

Dobrze zorganizowany poligon nie tylko zapadnie głęboko w żołnierskiej pamięci ale i zbliży żołnierzy do siebie, wielu z nich nauczy działania zbiorowego, współodpowiedzialności.

Czy potrafiemy to osiągnąć? Okazuje się, że nie jest to takie trudne, wymaga jednak wyjątkowo rzetelnego podejścia do poligonu zwłaszcza w sferze wychowawczej.

- ZAPAMIĘTAJ TAKŻE I TO : w koszarach podwładny nie ma możliwości dostrzec wszystkich walorów swojego dowódcy, zwłaszcza tych, które związane są z umiejętnościami rozwiązywania problemów jakie niesie ze sobą pole walki. Tak jak się pokażesz na poligonie, jak będziesz dowodził w praktyce, jak strzelisz na strzelnicy tak o tobie będzie mówił pluton, kompania, bateria

- przyjdź się sferze zabezpieczenia socjalno - bytowego /twoi potencjalni partnerzy to szef kuchni, kwatermistrz, szefowie służby mundurowej i żywnościowej/
- pamiętaj, że twój czas najbardziej intensywnej pracy zaczyna się wtedy kiedy dowódcy pododdziałów przygotowują się do następnych zajęć lub odpoczywają.
- obszarem twojego zainteresowania powinno być :
  - organizacja szkolenia, zabezpieczenie materiałowe i socjalne,
  - kultura dowodzenia wśród kadry pododdziału,
  - skuteczność i działalność działania szefów pododdziałów.

PATRZ I WYCIAGAJ WNIOSKI

- za każdej sytuacji w której żołnierz zachowuje się nienormalnie, zwłaszcza w sytuacjach gdy wiesz, że otrzymał jakąś informację z domu lub od dziewczyny,
- zmęczenia i apatii żołnierzy,
- niepowodzeń mogących mieć źródła w złej organizacji szkolenia.

POKAZUJ :

- to co najlepsze, co warto naśladować ,
- to wszystko co przeszkadza, co trzeba zmienić

PRZY TAK DUŻYM OBCIĄŻENIU
I INTENSYWNOŚCI SZKOLENIA JESTEŚ GŁÓWNYM
ŹRÓDŁEM INFORMACJI O TYM CO SIĘ DZIEJE W POLSCE
I NA ŚWIECIE

W trakcie ćwiczeń taktycznych postaraj się mieć ze sobą radio tranzystorowe.

FOTO :
PRESS :

POSTARAJ SIĘ :

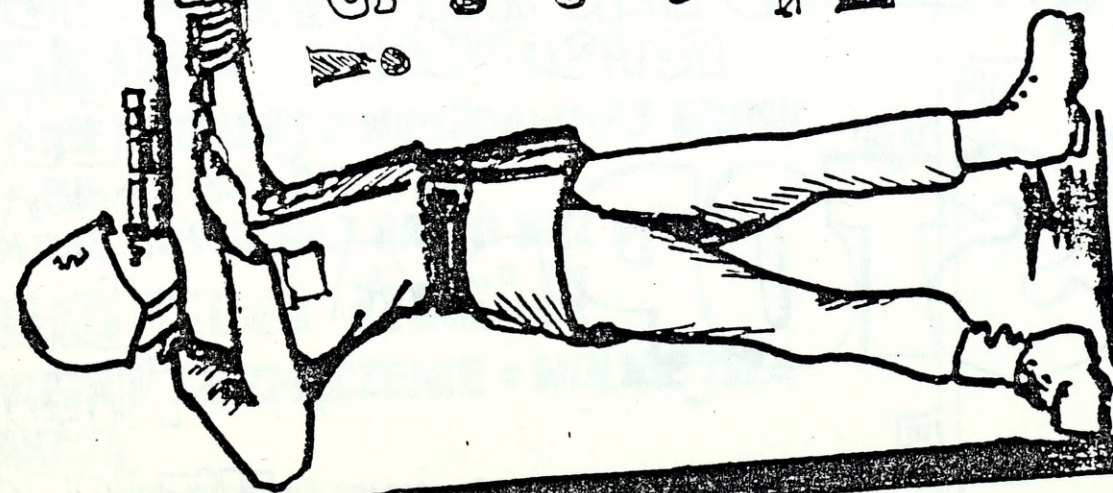
- aby każdy z uczestników szkolenia dostał choć jedno zdjęcie obrazujące jego wysiłek
- fotografować sam,
- zredagować poligonowy serwis informacyjny,
- przesłać do gazety okręgowej lub "Polski Zbrojnej" informację o tym co robicie na poligonie.

PYTASZ CO ROBIĆ?

DZIAŁAJ

**TAK ABY NIKT PO TOBIE
NIE POPRAWIAŁ**

PODŁOŻON!

STRZELCU
WYBOROWY

! SKUTECZNYM OGNIEM!

- DEZORGANIZUJESZ DOWODZENIE
NIEPRZYJACIELA
- WPROWADZASZ ELEMENT PANIKI
W JEGO SZEREGI
- NISZCZYSZ ŚRODKI WALKI
GROŹNE DLA NASZEGO KIOSSZA

NIE MOŻESZ ZAWIEŚĆ!

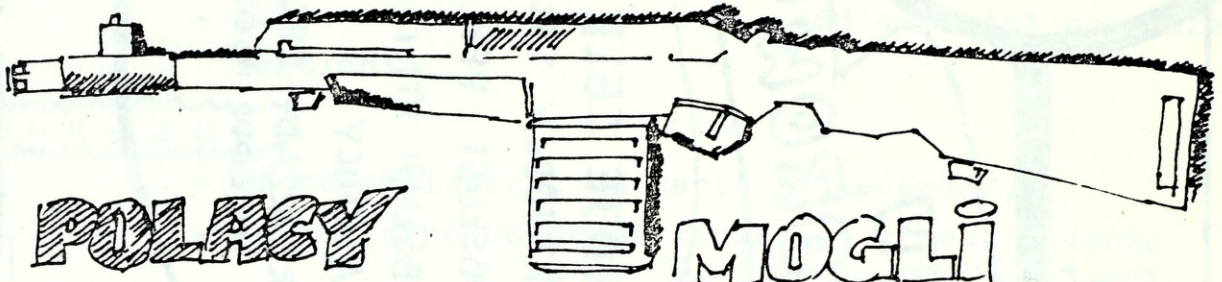
CĘLUD SPOKOJNIE - TRAFIAJ PEWNIE

TWOJE CELE TO:

- DOWÓDCY NPLA
- OBSŁUGI PPK
- OBSŁUGI KM I GRANATNIKÓW
- ŁĄCZNICZY
- PRZYRZĄDY CELOWNICZE
WOZÓW BOJOWYCH

POLSKA

PO TO DAŁA NAM

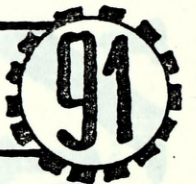

ABY POLACY MOGLI

SPOKOJNIE ŻYĆ I PRACOWAĆ

CHCESZ BYĆ LEPSZY
DZIAŁAJ

POLIGON

1 CZOLG TO NIE PORSCHE, POLIGON TO NIE MONTE CARLO

2 DZIAŁAJ ROZWAŻNIE MASZ TYLKO JEDNO ŻYCIE

3 DZIAŁAJ TAK ABY NIKT PO TOBIE NIE POPRAWIAŁ

STOP DLA :

- GLUPOTY
- BEZMYŚLNOŚCI
- BRAWURY
- NIEDBAŁSTWA
- NIEUCZCIWOŚCI

28

ZAPAMIĘTAJ • STOSUJ • PRZEKAZ INNYM

**UWAGA
SKAZZENIE!**

**OBJAWY UŻYCIA BRONII
CHEMICZNEJ**

- 1 GŁUCHE WYBUCHY I TOWARZYSZĄCE IM DYMNY, OPARY
- 2 TŁUSTE PLAMY NA GRUNCIE I ROŚLINACH
- 3 OBUMARŁE ROŚLINY, NIEZNYWE ZWIERZĘTA I PTAKI
- 4 UNOSZĄCE SIĘ NAD ZIEMIĄ OBŁOKI DYMU

SPRAWDŹ

- STAN ODZIEŻY OCHRONNEJ
- WKŁADKI MASKI PRZECIINGAZOWEJ
- ZAMKNIĘCIE WŁAZÓW

STWIERDZISZ UŻYCIE BRONII
B.C → ALARMUJ !!!

**POLIGON
TO MESKA PRZYŁODA**

1 NIE SZARZUJ → ŁĄCZ ODWAGĘ
Z ROZWAGĄ
2 PRZED I PO STRZELANIU SPRAWDŹ BRONĀ

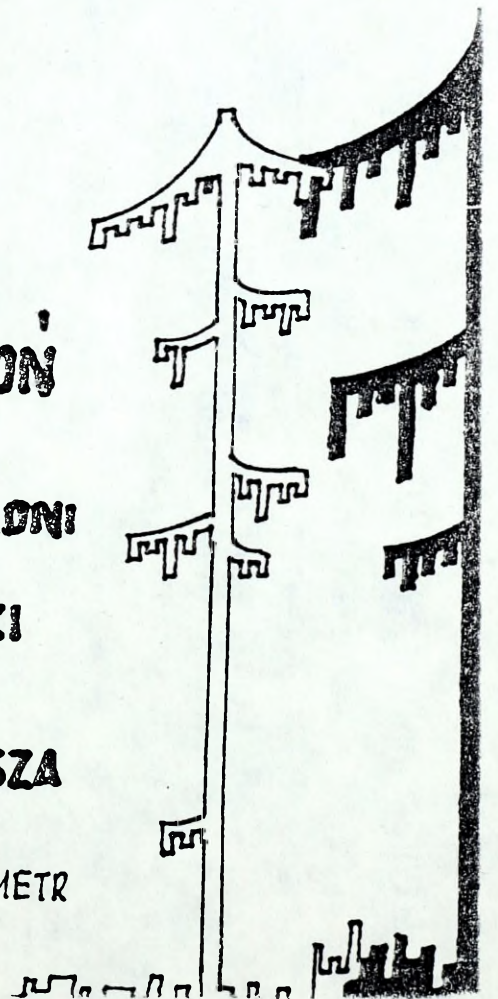
3 **NIGDY =**

- NIE STRZELAJ Z NIESPRAWNEJ BRONII
- NIE CELUJ DO LUDZI
- NIE ZOSTAWIAJ BRONII BEZ OPIEKI

4 **MASZ TYLKO JEDNO ŻYCIE !!!**

5 **PAMIĘTAJ ŻE ZMĘCZENIE = WOLNIEJSZA
REAKCJA**

ZANIM COKOLWIEK ZROBISZ POMYSŁ → KAŻDY KILOMETR
CZOLGU, BWP, KAŻDY STRZAK TO TYSIĄCE ZŁOTYCH

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

Konwencje Genewskie z 12 sierpnia 1949 r. o ochronie ofiar wojny:

- I Konwencja Genewska - o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie
- II Konwencja Genewska - o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu
- III Konwencja Genewska - o traktowaniu jeńców
- IV Konwencja Genewska - o ochronie osób cywilnych podczas wojny

KONWENCJE GENEWSKIE obowiązuja

- w każdym przypadku, gdy toczą się działania wojenne - niezależnie od tego czy wojna została wypowiedziana, czy nie,
- we wszelkich okolicznościach, bez względu na kwalifikację konfliktu zbrojnego przez jego uczestników (wojna obronna, napastnicza, sprawiedliwa bądź niesprawiedliwa itp.),
- wszystkie państwa, a także wtedy, gdy jedno z państw zaangażowanych w konflikt nie jest stroną Konwencji,
- w przypadku okupacji, nawet jeśli nie napotyka ona zbrojnego oporu.

I KONWENCJA GENEWSKA - o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie

II KONWENCJA GENEWSKA - o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu

ZASADA: uczestnicy działań zbrojnych wyłączeni z walki wskutek zranień lub choroby oraz rozbitkowie na morzu, jeżeli nie podejmują wrogich działań, powinni być szanowani i traktowani w sposób humanitarny.

POSTANOWIENIA OGÓLNE

- ranni, chorzy i rozbitkowie korzystają z ochrony przewidzianej w prawie międzynarodowym,
- powinni być szanowani we wszelkich okolicznościach, leczenia oraz traktowani w sposób humanitarny,
- w przypadku dostania się w ręce nieprzyjaciela korzystają z ochrony należnej jeńcom,
- ludność cywilna oraz statki cywilne mają prawo nieść pomoc rannym, chorzy i rozbitkom,
- formacje sanitarne (stałe i ruchome) oraz statki szpitalne podlegają ochronie, w żadnych okolicznościach nie mogą być atakowane,
- personel sanitarny i duchowny powinni być szanowani i chronieni; w razie wzięcia do niewoli korzysta co najmniej z ochrony przysługującej jeńcom,
- znak rozpoznawczy Czerwonego Krzyża lub Czerwonego półksiężyca może być używany jedynie przez osoby upoważnione do niesienia pomocy rannym, chorzy i rozbitkom (personel sanitarny i duchowny) oraz umieszczany na obiektach i sprzęcie przeznaczonym do tego celu. Jest to znak konwencyjny i podlega ochronie.

PROTOKOŁY DODATKOWE I i II z 1977 r. do Konwencji Genewskich

- stanowią rozwinięcie postanowień Konwencji Genewskich (I-IV) z 12 sierpnia 1949 r.
  - zapewniają w większym niż dotychczas stopniu ochronę ofiarom międzynarodowych konfliktów zbrojnych (wewnętrznych)
  - zapewniają minimum ochrony ofiarom konfliktów zbrojnych niemiędzynarodowych (wewnętrznych)
  - wraz z Konwencjami Genewskimi tworzą system prawnomiędzynarodowej ochrony ofiar konfliktów zbrojnych
- ZASADA: strony konfliktu są ograniczone w stosowaniu metod i środków szkodenia nieprzyjacielowi.

PROTOKÓŁ DODATKOWY I:

- zabrania atakowania ludności cywilnej,
- zabrania atakowania szpitali i innych urządzeń służących opiece nad rannymi i chorymi,

KONWENCJE GENEWSKIE zapewniaja ochronę ofiarom konfliktów zbrojnych:

- mają zastosowanie od momentu rozpoczęcia działań zbrojnych do chwili ostatecznej repatriacji (powrotu na poprzednie miejsce) osób podlegających ochronie,
- osoby chronione nie mogą zrzec się przysługującej im ochrony prawnej,
- zabronione są represalia (działania odwetowe) przeciwko osobom i dobrom chronionym przez Konwencje Genewskie,
- postanowienia Konwencji Genewskich stosuje się pod kontrolą mocarstw opiekuńczych lub Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża.

III KONWENCJA GENEWSKA - o traktowaniu jeńców

Konwencja zapewnia jeńcom podstawowe prawa humanitarne.

ZASADA: wzięcie do niewoli jest formą wyłączenia z walki zbrojnej jej uczestników. Jeniec jest we władzy państwa nieprzyjacielskiego (zatrzymującego), a nie osób lub oddziałów, które go pojmały. Z chwilą ustania powodów zatrzymania w niewoli oraz po faktycznym ustaniu działań zbrojnych jęncy powinni być zwolnieni.

STATUS JENCA (uprawnienia i obowiązki)

- jęncy mają prawo do poszanowania ich czci, godności osobistej i wznajęcia, do warunków bytowania i wyżywienia zapewniających im zachowanie zdrowia i dobrej kondycji psychicznej, do wymiany korespondencji z najbliższymi, praktyk religijnych, nie mogą być karani za czyny nie zabronione,
- w razie wzięcia do niewoli jeniec zobowiązany jest jedynie podać swoje nazwisko i imiona, datę urodzenia, stopień wojskowy oraz numer posiadanej legitymacji,
- jeniec nie ma obowiązku wierności wobec mocarstwa zatrzymującego, za próbę ucieczki z niewoli może być karany jedynie dyscyplinarnie,
- jęncy nie mogą być wykorzystywani do działań zbrojnych ani zatrudnieni do prac niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia, obozy jęnciarki powinny być zlokalizowane w bezpiecznej odległości od strefy walki,
- jeniec nie może zrzec się samodzielnie uprawnień przysługujących mu z mocy Konwencji, w tym statusu jęnci.

IV KONWENCJA GENEWSKA - o ochronie osób cywilnych podczas wojny

- zapewnia ochronę osobom cywilnym i ludności cywilnej w czasie działań zbrojnych oraz podczas okupacji wojennej (wojskowej).

ZASADA: osoby cywilne, będące we władzy strony przeciwnej, mają we wszelkich okolicznościach prawo do poszanowania ich osoby, honoru, praw rodzinnych i praktyk religijnych, zwyczajów i obyczajów. Żadne zarządzenie władz okupacyjnych nie może pozbawić ludności terytorium okupowanego praw zagwarantowanych przez Konwencje.

KONWENCJA ZABRANIA:

- zmuszania, bądź nakłaniania ludności cywilnej do służby wojskowej w siłach zbrojnych przeciwnika,
- przymusowego przesiedlania ludności cywilnej z terytoriów okupowanych,
- deportacji lub przesiedlania własnej ludności cywilnej na terytorium okupowane.

KONWENCJA ZOBOWIĄZUJE:

- do zapewnienia ludności cywilnej podstawowego minimum warunków egzystencji (bytowania i wyżywienia),
- do traktowania jej w sposób humanitarny,
- do otoczenia szczególną opieką osób potrzebujących pomocy,
- do poszanowania dóbr i urządzeń niezbędnych dla przetrwania ludności cywilnej.

PROTOKOŁY DODATKOWE I i II z 1977 r. do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.

- zabrania atakowania obiektów bez ich rozróżnienia oraz niszczenia dóbr niezbędnych do przetrwania ludności,
- zabrania stosowania w walce metod i środków powodujących zbędne cierpienia oraz długotrwałe i poważne szkody w środowisku naturalnym,
- stanowi podstawę prawną do powołania i działania organizacji i instytucji obrony cywilnej.

PROTOKÓŁ DODATKOWY II:

- stanowi rozwinięcie postanowień art. 3 wspólnego dla czterech Konwencji Genewskich,
- obowiązuje strony konfliktu toczącego się wewnątrz jednego państwa,
- upoważnia do niesienia pomocy osobom poszkodowanym, zapewnia minimum praw humanitarnych.

OSRODEK UPOWSZECHNIANIA MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA HUMANITARNEGO PRZY ZARZĄDZIE GŁÓWNYM PCK

1. *Przy Zarządzie Głównym (PCK) działa Ośrodek Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego. 2. Zadaniem Ośrodka jest inspirowanie i organizowanie tej działalności na wszystkich szczeblach organizacyjnych. 3. Skład, struktura, szczegółowe zadania Ośrodka oraz sposób jego działania określa regulamin uchwalony przez Prezydium Zarządu Głównego.*

(Statut PCK §35.)

Ośrodek powołano do życia w 1978 r., z myślą o realizacji zaleceń I Europejskiego Seminarium w sprawie upowszechniania zasad międzynarodowego prawa humanitarnego, które odbyło się w Warszawie w 1977 r. W latach 1978-1988 Ośrodek zorganizował i przeprowadził (we współpracy z Międzynarodowym Czerwonym Krzyżem oraz Liga Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycą) szereg kursów, konferencji, seminariów i spotkań na temat międzynarodowego prawa humanitarnego.

1978 - Europejskie spotkanie przedstawicieli stowarzyszeń narodowych poświęcone metodom realizacji zaleceń Seminarium Warszawskiego w zakresie upowszechniania zasad prawa humanitarnego i Czerwonego Krzyża.

1979 - Międzynarodowe sympozjum profesorów prawa międzynarodowego - uczestników Konferencji Dyplomatycznej w Genewie na temat upowszechniania prawa humanitarnego.

1980 - Międzynarodowe seminarium na temat metod współpracy stowarzyszeń Czerwonego Krzyża krajów europejskich i trzeciego świata w upowszechnianiu prawa humanitarnego.

1981 - Drugie Europejskie Seminarium w Warszawie na temat upowszechniania prawa humanitarnego w aspekcie XXIV Międzynarodowej Konferencji Czerwonego Krzyża.

1981, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988 - międzynarodowe spotkania studentów wydziałów prawa uniwersytetów europejskich oraz USA i Kanady znane jako Warszawska Szkoła Letnia Międzynarodowego Prawa Humanitarnego.

Jako centrum upowszechniania międzynarodowego prawa humanitarnego Ośrodek uczestniczy w realizacji programów międzynarodowych dotyczących prawa humanitarnego (we współpracy z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, Ligą Stowarzyszeń, stowarzyszeniami narodowymi Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy oraz z Instytutem Henry Dunanta w Genewie). Stara się pogłębiać znajomość prawa humanitarnego w społeczeństwie oraz opracowuje i wydaje materiały dydaktyczne i inne (plansze, filmy, przezrocza, studia itp.), pomocne w upowszechnianiu międzynarodowego prawa humanitarnego wśród szerokiego kręgu społeczeństwa, w szkolnictwie oraz w wojsku.

Przy Ośrodku działa Rada Programowa (organ doradczy), skupiająca grupę specjalistów międzynarodowego prawa humanitarnego. Ośrodek ma także Bibliotekę Prawa Humanitarnego, gromadzącą i udostępniającą za interesowanym bogate i unikalne w skali kraju zbiory książek i innych materiałów drukowanych z zakresu prawa humanitarnego (wydawnictwa krajowe i zagraniczne), w tym periodyki czerwono krzyżskie.

ADRES: Ośrodek Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego przy Zarządzie Głównym PCK, ul. Mokotowska 14, 00-561 Warszawa, tel. 285201, wewn. 219.

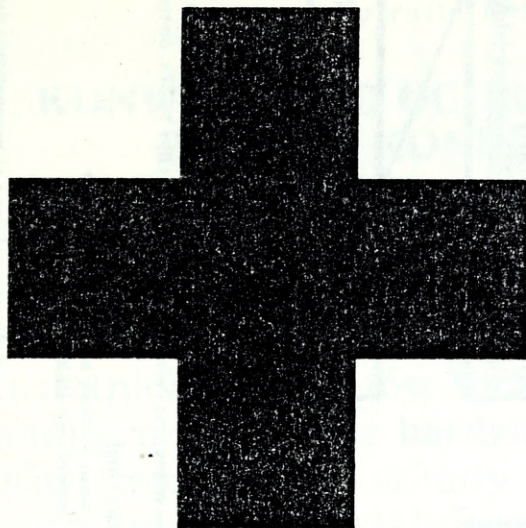
Ośrodek i biblioteka czynne w godz. 8-16.

Tekst i scenariusz: dr Aleksander Radzaj
Konsultacja naukowa: prof. dr Remigiusz Bierzanek
Proj. graf. Stanisław Pudełko

WDA, Zam. 2063, Nakład 50 000 - 100, U-110.

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

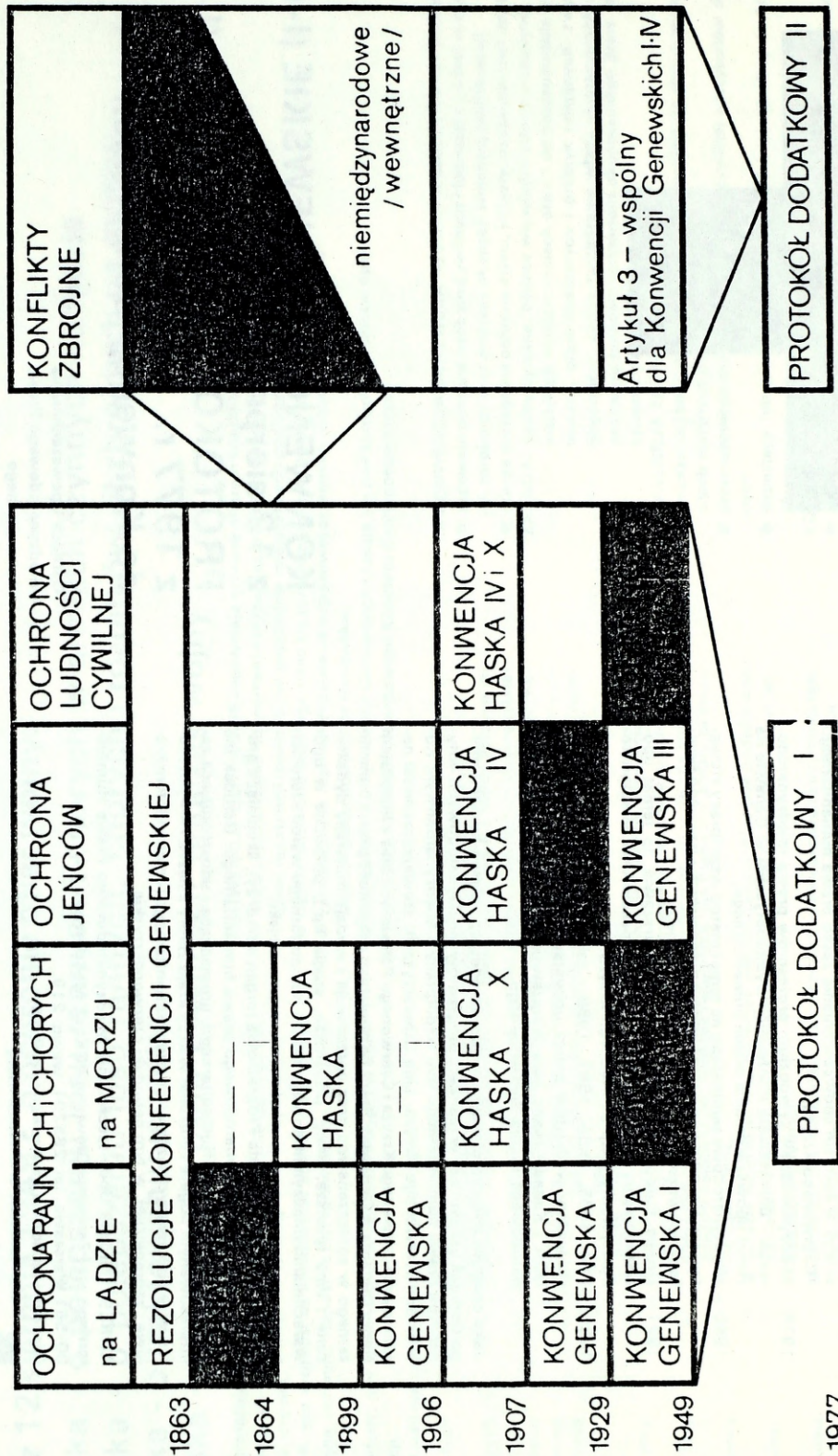

KONWENCJE GENEWSKIE (I-IV) z 12 sierpnia 1949 r. PROTOKOŁY DODATKOWE (I-II) z 1977 r. do Konwencji Genewskich

Ośrodek Upowszechniania
Międzynarodowego Prawa
Humanitarnego
przy Zarządzie Głównym
Polskiego Czerwonego Krzyża

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

Rozwój i kodyfikacja prawa humanitarnego

Legenda: - pierwsza kodyfikacja w formie odrębnej konwencji

PRAWO HUMANITARNE jest podstawą i nakazem działania Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca

CZERWONY KRZYŻ jest promotorem prawa humanitarnego.

PRAWO HUMANITARNE to:

- reguły postępowania służące człowiekowi, jego godności, zdrowiu i życiu
- normy uchwalone wspólnie przez państwa i przyjęte powszechnie w prawie międzynarodowym
- normy prawne ujęte w formie konwencji i innych umów międzynarodowych, a także przyjęte zwyczajowo
- normy prawa międzynarodowego mające zastosowanie na całym świecie w czasie pokoju, podczas wojny oraz w innych okolicznościach
- zespół przepisów prawa międzynarodowego uchwalonych i przyjętych z myślą o niesieniu pomocy oraz w trosce o człowieka

- przede wszystkim Konwencje Genewskie (I-IV) z 12 sierpnia 1949 r. o ochronie ofiar wojny oraz Protokoły Dodatkowe (I i II) z 1977 r. do tych Konwencji.

PRAWO HUMANITARNE

- nie ocenia przyczyn, skutków ani charakteru wojen
- niesie pomoc i chroni wszystkich ludzi

„Jako organizacja upoważniona do prowadzenia działalności humanitarnej na rzecz osób chronionych międzynarodowymi konwencjami, a zwłaszcza Konwencjami Genewskimi o ochronie ofiar wojny, Polski Czerwony Krzyż w szczególności: ... 6. Upowszechnia humanitarne zasady prawa międzynarodowego, mającego zastosowanie w konfliktach zbrojnych” (Statut PCK §13)

17. KONWENCJA O OCHRONIE DÓBR KULTURALNYCH W RAZIE KONFLIKTU ZBROJNEGO ¹²⁰

(podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r.)

Wysokie Umawiające się Strony,
stwierdzając, że dobra kulturalne doznały poważnych szkód w toku ostatnich konfliktów i że w następstwie rozwoju techniki wojennej grozi im coraz bardziej zniszczenie;

przeświadczony, że szkody wyrządzone dobrom kulturalnym, do jakiegokolwiek należałyby one narodu, stanowią uszczerbek w dziedzictwie kulturalnym całej ludzkości, gdyż każdy naród ma swój udział w kształtowaniu kultury światowej;

zważywszy, że zachowanie dziedzictwa kulturalnego posiada wielkie znaczenie dla wszystkich narodów świata i że jest rzeczą doniosłą zapewnić temu dziedzictwu ochronę międzynarodową;

kierując się zasadami dotyczącymi ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, jakie ustalono w Konwencjach Hańskich z lat 1899 i 1907 oraz w Pakcie Waszyngtońskim z dnia 15 kwietnia 1935 r.; ¹²¹

zważywszy, że ochrona tych dóbr, aby być skuteczna, powinna być zorganizowana już w czasie pokoju w drodze środków powziętych zarówno przez poszczególne państwa, jak i międzynarodowych;

postanawiając poczynić wszelkie możliwe kroki dla ochrony dóbr kulturalnych;

zgodziły się na następujące postanowienia:

Rozdział I

OGOLNE POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE OCHRONY

DEFINICJA DÓBR KULTURALNYCH

Art. 1. W rozumieniu niniejszej Konwencji uważa się za dobra kulturalne, bez względu na ich pochodzenie oraz na osobę ich właściciela:

¹²⁰ Dz. U. z 1957 r. nr 46, poz. 212. Zgodnie z oświadczeniem rządowym z 26 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1957 r. nr 46, poz. 215) polski dokument ratyfikacyjny został złożony Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury 6 sierpnia 1956 r. Konwencja weszła w życie 7 sierpnia 1956 r. Jej sygnatariuszami jest 69 państw.

¹²¹ Pakt Waszyngtoński z 15 kwietnia 1935 r. o ochronie instytucji artystycznych i naukowych oraz zabytków historycznych (Pakt Roericha), podpisany przez 21 państw amerykańskich, ratyfikowany przez 11 państw, wszedł w życie 26 sierpnia 1935 r.

a) dobra ruchome lub nieruchome, które posiadają wielką wagę dla dziedzictwa kulturalnego narodu, na przykład zabytki architektury, sztuki lub historii, zarówno religijne, jak i świeckie; stanowiska archeologiczne; zespoły budowlane posiadające jako takie znaczenie historyczne lub artystyczne; dzieła sztuki, rękopisy, książki i inne przedmioty o znaczeniu artystycznym, historycznym lub archeologicznym, jak również zbiory naukowe i poważne zbiory książek, archiwaliów lub reprodukcji wyżej określonych dóbr;

b) gmachy, których zasadniczym i stosowanym w praktyce przeznaczeniem jest przechowywanie lub wystawianie dóbr kulturalnych ruchomych, określonych pod literą a), na przykład muzea, wielkie biblioteki, składnice archiwalne, jak również schrony mające na celu przechowywanie, w razie konfliktu zbrojnego, dóbr kulturalnych ruchomych, określonych pod lit. a);

c) ośrodki obejmujące znaczną ilość dóbr kulturalnych określonych pod lit. a) i b), zwane w dalszym ciągu „ośrodkami zabytkowymi”.

OCHRONA DÓBR KULTURALNYCH

Art. 2. Ochrona dóbr kulturalnych w rozumieniu niniejszej Konwencji obejmuje opiekę nad nimi oraz ich poszanowanie.

OPIEKA NAD DOBRAMI KULTURALNYMI

Art. 3. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się przygotować już w czasie pokoju opiekę nad dobrami kulturalnymi położonymi na ich własnym terytorium wobec dających się przewidzieć następstw konfliktu zbrojnego, podejmując w tym celu kroki, jakie uznają za stosowne.

POSZANOWANIE DÓBR KULTURALNYCH

Art. 4. 1. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się szanować dobra kulturalne położone zarówno na ich własnym terytorium, jak na terytoriach innych Wysokich Umawiających się Stron przez powstrzymanie się od używania tych dóbr i ich bezpośredniego otoczenia oraz środków przeznaczonych do ich ochrony do celów, które mogłyby wystawić te dobra w razie konfliktu zbrojnego na zniszczenie lub uszkodzenie, oraz przez powstrzymanie się wobec nich od wszelkich aktów nieprzyjacielskich.

2. Zobowiązania określone w ust. 1 niniejszego artykułu mo-

gą być uchylone w takim jedynie wypadku, gdy uchYLENIA wymaga w sposób kategoryczny konieczność wojskowa.

3. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się ponadto zakazać wszelkich aktów kradzieży, rabunku lub bezprawnego przywłaszczenia dóbr kulturalnych, jakkolwiek przybrałyby one formę, jak również wszelkich aktów wandalizmu wymierzonych przeciw nim, zapobiegać takim aktom, a w razie potrzeby powodować ich zaprzestanie. Powstrzymają się również od stosowania rekwizycji wobec dóbr kulturalnych ruchomych położonych na terytorium którejkolwiek innej Wysokiej Umawiającej się Strony.

4. Wysokie Umawiające się Strony powstrzymają się od wszelkich środków odwetu wymierzonych przeciw dobrom kulturalnym.

5. Wysoka Umawiająca się Strona nie może uchylać się od zobowiązań, określonych w niniejszym artykule, w stosunku do którejkolwiek innej Wysokiej Umawiającej się Strony, powołując się na okoliczność, że Strona ta nie zastosowała środków opieki przewidzianych w art. 3.

OKUPACJA

Art. 5. 1. Wysokie Umawiające się Strony, które okupują w całości lub w części terytorium innej Wysokiej Umawiającej się Strony, powinny w miarę możliwości popierać wysiłki właściwych władz narodowych terytorium okupowanego, mające na celu zapewnienie opieki nad jego dobrami kulturalnymi i ich zachowanie.

2. Jeżeli dla zachowania dóbr kulturalnych położonych na terytorium okupowanym, a uszkodzonych przez działania wojenne konieczne są kroki natychmiastowe i jeżeli właściwe władze narodowe nie mogą ich podjąć, Mocarstwo okupujące przedsięwzięcie w miarę możliwości najkonieczniejsze środki zachowawcze w ścisłej współpracy z tymi władzami.

3. Każda Wysoka Umawiająca się Strona, której rząd uważany jest za rząd legalny przez członków ruchu oporu, zwróci w miarę możliwości ich uwagę na obowiązek przestrzegania postanowień Konwencji dotyczących poszanowania dóbr kulturalnych.

OZNACZANIE DÓBR KULTURALNYCH

Art. 6. Zgodnie z postanowieniami art. 16 dobra kulturalne mogą być zaopatrzone w znak rozpoznawczy ułatwiający ich identyfikację.

SRODKI O CHARAKTERZE WOJSKOWYM

Art. 7. 1. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się wprowadzić już w czasie pokoju w regulaminach lub instrukcjach przeznaczonych do użytku swoich wojsk postanowienia, które by zapewniły przestrzeganie niniejszej Konwencji, oraz wpoić członkom swoich sił zbrojnych poczucie szacunku dla kultury i dóbr kulturalnych wszystkich narodów.

2. Zobowiązują się one przygotować lub utworzyć już w czasie pokoju w łonie swoich sił zbrojnych bądź komórki organizacyjne, bądź zespół osób o specjalnych kwalifikacjach, którego zadaniem będzie czuwanie nad poszanowaniem dóbr kulturalnych i współpraca z władzami cywilnymi, do których należy opieka nad tymi dobrami.

Rozdział II

O OCHRONIE SPECJALNEJ

PRYZNAWANIE OCHRONY SPECJALNEJ

Art. 8. 1. Ochroną specjalną może być objęta ograniczona ilość schronów przeznaczonych do przechowywania dóbr kulturalnych ruchomych w razie konfliktu zbrojnego oraz ośrodków zabytkowych i innych dóbr kulturalnych nieruchomych o bardzo wielkim znaczeniu, pod warunkiem, że:

a) znajdują się w dostatecznej odległości od wielkich ośrodków przemysłowych oraz od wszelkich ważnych obiektów wojskowych stanowiących punkty wrażliwe, jak na przykład lotnisk, radiowych stacji nadawczych, zakładów pracujących na rzecz obrony narodowej, portów lub dworców kolejowych o pewnym znaczeniu, jak również wielkich linii komunikacyjnych;

b) nie są użytkowane do celów wojskowych.

2. Schron dla dóbr kulturalnych ruchomych może być objęty ochroną specjalną bez względu na swoje położenie, jeżeli jest zbudowany w taki sposób, że według wszelkiego prawdopodobieństwa nie może ponieść szkody w bombardowaniu.

3. Ośrodek zabytkowy uważa się za użytkowany do celów wojskowych, jeżeli służy do przemieszczania, chociażby tylko tranzytowego, osób wojskowych lub materiału wojskowego, jak również jeżeli jest terenem czynności bezpośrednio związanych z działaniami wojskowymi, z kwaterunkiem osób wojskowych lub z produkcją materiału wojennego.

4. Natomiast nie jest uważane za użytkowanie do celów wojskowych strzeżenie dóbr kulturalnych wymienionych w ust. 1

przez uzbrojonych strażników specjalnie powołanych do tego zadania ani obecność w pobliżu dóbr kulturalnych sił policyjnych, do których stałego zakresu działania należy zapewnienie porządku publicznego.

5. Dobro kulturalne, wymienione w ust. 1 niniejszego artykułu, położone w pobliżu ważnego obiektu wojskowego w rozumieniu tegoż ustępu, może być jednak objęte ochroną specjalną, jeżeli Wysoka Umawiająca się Strona, która składa o to wniosek, zobowiąże się, że w razie konfliktu zbrojnego zaniecha wszelkiego użytkowania odnośnego obiektu, a w szczególności, gdy chodzi o port, dworzec kolejowy lub lotnisko — wyłączy go z wszelkiego ruchu komunikacyjnego. Wyłączenie takie powinno być przygotowane już w czasie pokoju.

6. Ochrona specjalna zostaje przyznana dobru kulturalnemu przez wpisanie go do „Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną”. Wpis ten może być dokonany jedynie w sposób zgodny z postanowieniami niniejszej Konwencji i w warunkach określonych w Regulaminie Wykonawczym.

NIETYKALNOŚĆ DOBR KULTURALNYCH OBJĘTYCH OCHRONĄ SPECJALNĄ

Art. 9. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się zapewnić nietykalność dóbr kulturalnych objętych ochroną specjalną przez powstrzymanie się, z chwilą wciągnięcia do Międzynarodowego Rejestru, od wszelkich aktów nieprzyjacielskich skierowanych przeciw tym dobrom oraz od wszelkiego użytkowania bądź ich samych, bądź ich otoczenia do celów wojskowych, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 8 ust. 5.

OZNACZANIE I KONTROLA

Art. 10. W czasie konfliktu zbrojnego dobra kulturalne objęte ochroną specjalną powinny być zaopatrzone w znak rozpoznawczy opisany w art. 16 oraz udostępnione międzynarodowej kontroli w sposób określony w Regulaminie Wykonawczym.

COFNIĘCIE PRZYWILEJU NIETYKALNOŚCI

Art. 11. 1. Jeżeli jedna z Wysokich Umawiających się Stron dopuści się w stosunku do dobra kulturalnego objętego ochroną specjalną pogwałcenia zobowiązań wynikających z art. 9, Strona przeciwna jest na czas trwania tego pogwałcenia zwolniona z obowiązku zapewnienia odnośnemu dobru nietykalności. Jednakże,

o ile tylko uważa to za możliwe, wystosowuje wpierw wezwanie o położenie kresu pogwałceniu w odpowiednim terminie.

2. Poza wypadkami przewidzianymi w ust. 1 niniejszego artykułu przywilej nietykalności dobra kulturalnego objętego ochroną specjalną może być cofnięty jedynie w wyjątkowych wypadkach nie dającej się uniknąć konieczności wojskowej i jedynie na czas jej trwania. Stwierdzić, że konieczność taka zachodzi, może jedynie dowódca jednostki odpowiadającej dywizji bądź wyższej. We wszystkich wypadkach, w których okoliczności na to pozwalają, decyzja cofnięcia przywileju nietykalności będzie komunikowana odpowiednio wcześniej Stronie przeciwnej.

3. Strona cofająca przywilej nietykalności powinna zawiadomić o tym możliwie najrychlej, pisemnie i z podaniem motywów, Komisarza Generalnego Dóbr Kulturalnych przewidzianego w Regulaminie Wykonawczym.

Rozdział III

O TRANSPORTACH DÓBR KULTURALNYCH

TRANSPORT POD OCHRONĄ SPECJALNĄ

Art. 12. 1. Transport, mający za wyłączny cel przewiezienie dóbr kulturalnych bądź w obrębie pewnego terytorium, bądź na inne terytorium, może na wniosek zainteresowanej Wysokiej Umawiającej się Strony odbywać się pod ochroną specjalną w warunkach przewidzianych w Regulaminie Wykonawczym.

2. Transport pod ochroną specjalną pozostaje pod nadzorem międzynarodowym przewidzianym w Regulaminie Wykonawczym i powinien być zaopatrzony w znak rozpoznawczy określony w art. 16.

3. Wysokie Umawiające się Strony powstrzymają się od wszelkich aktów nieprzyjacielskich wobec transportu pozostającego pod ochroną specjalną.

TRANSPORT W WYPADKACH NAGŁYCH

Art. 13. 1. Jeżeli jedna z Wysokich Umawiających się Stron uważa, że bezpieczeństwo pewnych dóbr kulturalnych wymaga ich przewiezienia, sprawa zaś jest tak nagła, że procedura przewidziana w art. 12 nie może być zastosowana zwłaszcza na początku konfliktu zbrojnego, transport można zaopatrzyć w znak rozpoznawczy określony w art. 16, chyba że transport taki był już przedmiotem prośby o przyznanie przywileju nietykalności w ro-

zumieniu art. 12, która została odrzucona. O transporcie należy w miarę możliwości zawiadomić Strony przeciwne. Transport kierujący się ku terytorium innego kraju nie może w żadnym razie używać znaku rozpoznawczego, jeżeli nie przyznano mu wyraźnie przywileju nietykalności.

2. Wysokie Umawiające się Strony przedsięwzją w miarę możliwości środki ostrożności konieczne do ochrony transportów przewidzianych w ust. 1. niniejszego artykułu, a zaopatrzonych w znak rozpoznawczy, przed skierowanymi przeciw nim aktami nieprzyjacielskimi.

NIETYKALNOSC WOBEC ZAJĘCIA, ZDOBYCZY I ŁUPU

Art. 14. 1. Przywilej nietykalności wobec zajęcia, zdobyczy i łupu przysługuje:

a) dobrom kulturalnym korzystającym z ochrony specjalnej przewidzianej w art. 12 bądź w art. 13;

b) środkom transportowym przeznaczonym wyłącznie do przewozu tych dóbr.

2. Niniejszy artykuł nie zawiera żadnego ograniczenia prawa wizyty i rewizji.

Rozdział IV

O PERSONELU

PERSONEL

Art. 15. W granicach, w jakich daje się to pogodzić z wymaganiami bezpieczeństwa, personel przydzielony do ochrony dóbr kulturalnych powinien być w interesie tych dóbr szanowany; jeśli dostanie się w ręce Strony przeciwnej, powinien mieć możliwość dalszego pełnienia swych funkcji, o ile powierzone mu dobra kulturalne dostaną się również w ręce Strony przeciwnej.

Rozdział V

O ZNAKU ROZPOZNAWCZYM

ZNAK KONWENCJI

Art. 16. 1. Znakiem rozpoznawczym Konwencji jest tarcza skierowana ostrzem w dół, podzielona wzdłuż przekątnych na cztery pola, dwa błękitne i dwa białe (tarcza herbowa złożona z błękitnego kwadratu, którego jeden z kątów tworzy ostrze tarczy,

oraz umieszczonego nad nim błękitnego trójkąta, rozgraniczonych po każdej stronie białym trójkątem).

2. Znaku używa się bądź pojedynczo, bądź potrójnie w układzie trójkątnym (z jedną tarczą u dołu), w warunkach określonych w art. 17.

SPOSÓB UŻYCIA ZNAKU

Art. 17. 1. Znak rozpoznawczy w układzie potrójnym może być używany jedynie do identyfikacji:

a) dóbr kulturalnych nieruchomych korzystających z ochrony specjalnej;

b) transportów dóbr kulturalnych w warunkach określonych w art. 12 i 13;

c) schronów zaimprovizowanych w warunkach określonych w Regulaminie Wykonawczym.

2. Pojedynczy znak rozpoznawczy może być używany jedynie do identyfikacji:

a) dóbr kulturalnych nie korzystających z ochrony specjalnej;

b) osób sprawujących czynności kontrolne zgodnie z Regulaminem Wykonawczym;

c) personelu przydzielonego do ochrony dóbr kulturalnych;

d) kart tożsamości określonych w Regulaminie Wykonawczym.

3. W czasie konfliktu zbrojnego zabrania się używania znaku rozpoznawczego w jakichkolwiek innych wypadkach poza wymienionymi w poprzednich ustępach niniejszego artykułu oraz używania do jakichkolwiek celów znaku podobnego do znaku rozpoznawczego.

4. Znak rozpoznawczy nie może być umieszczony na dobrze kulturalnym nieruchomym, o ile równocześnie nie umieści się na widocznym miejscu odpowiednio podpisanego i datowanego upoważnienia, wystawionego przez właściwą władzę Wysokiej Umawiającej się Strony.

Rozdział VI

O ZAKRESIE STOSOWANIA KONWENCJI

ZASTOSOWANIE KONWENCJI

Art. 18. 1. Z wyjątkiem postanowień, które powinny wejść w życie już w czasie pokoju, niniejsza Konwencja będzie stosowana w razie wojny wypowiedzianej lub jakiegokolwiek innego

konfliktu zbrojnego, jaki może powstać bądź pomiędzy dwiema Wysokimi Umawiającymi się Stronami, bądź większą ich ilością, nawet jeżeli stan wojny przez jedną lub więcej z nich nie został uznany.

2. Konwencja będzie stosowana również we wszystkich wypadkach okupacji bądź całego terytorium jednej z Wysokich Umawiających się Stron, bądź jego części, nawet jeżeli okupacja ta nie napotyka żadnego zbrojnego oporu.

3. Mocarstwa będące stronami niniejszej Konwencji pozostaną związane nią w swoich wzajemnych stosunkach, nawet jeżeli jedno z Mocarstw biorących udział w konflikcie nie jest jej stroną. Będą ponadto związane Konwencją również w stosunku do tego Mocarstwa, o ile oświadczy ono, że przyjmuje jej postanowienia, i o ile je stosuje.

KONFLIKTY NIE MAJĄCE CHARAKTERU MIĘDZYNARODOWEGO

Art. 19. 1. W razie konfliktu zbrojnego nie posiadającego charakteru międzynarodowego, a powstałego na terytorium jednej z Wysokich Umawiających się Stron, każda ze stron konfliktu będzie obowiązana stosować co najmniej postanowienia niniejszej Konwencji, które dotyczą poszanowania dóbr kulturalnych.

2. Strony konfliktu będą dążyły do wprowadzenia w życie, w drodze układów specjalnych, w całości lub w części, również pozostałych postanowień niniejszej Konwencji.

3. Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury może zaofiarować stronom konfliktu swe usługi.

4. Zastosowanie powyższych postanowień nie będzie miało wpływu na sytuację prawną stron konfliktu.

Rozdział VII

O WYKONANIU KONWENCJI

REGULAMIN WYKONAWCZY

Art. 20. Szczegóły dotyczące sposobu stosowania niniejszej Konwencji są określone w Regulaminie Wykonawczym, który stanowi jej integralną część.

[Opuszczono artykuły 21—40 oraz Regulamin Wykonawczy, o którym mowa w artykule 20]

the 1990s, the number of people with a mental health problem has increased in the UK (Mental Health Act 1983, 1990).

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

- (i) People with mental health problems should be treated as individuals, with their own needs and wishes.
- (ii) People with mental health problems should be given the opportunity to participate in decisions about their care and treatment.
- (iii) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

- (iv) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (v) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (vi) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

- (vii) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (viii) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (ix) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

- (x) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (xi) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (xii) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

- (xiii) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (xiv) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.
- (xv) People with mental health problems should be given the opportunity to live in their own homes and communities.

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with mental health problems. The Department of Health (1999) has set out a vision of a new mental health system, which will be based on the following principles:

Opis

geograficzno-historyczny Lublina i Lubelszczyzny.

Opracował

płk dr hab. Mirosław DYRDA

Historia lubelszczyzny od tysiąca lat związana jest z dziejami Polski. Jeden z pierwszych polskich kronikarzy, mistrz Wincenty Kadłubek pisał o Lublinie jako mieście starożytnym, założonym przez księcia Słowian - Lubla, któremu sam cesarz rzymski oddał za żonę swą ukochaną córkę Julię. I właśnie z połączenia imion tej znakomitej pary nowo powstały gród otrzymał nazwę "Lubljin". Jednak wybitny kronikarz Jan Długosz zdecydowanie odrzucał tę romantyczną historię.

Spróbujemy ogarnąć Lubelszczyznę jednym spojrzeniem.

Kształtem swym przypomina zarys nieregularnego czworokąta rozciągniętego najwyraźniej z południa ku północy. Granica tego obszaru ma w znacznej części charakter naturalny. Od wschodu wyraźnie wyznacza ją Bug, na południu przebiega wzniesieniami Roztocza i dalej stromym obrzeżem Kotliny Sandomierskiej. Zachodnią granicę wyznacza Wisła, wreszcie od północy obszar zamyka dolny bieg Wieprza. Oczywiście granica tego regionu nie pokrywa się z obecnym podziałem administracyjnym. Na Lubelszczyźnie mimo niewielkich różnic wysokości względnych, zawierających się między wys. 110m n.p.m. przy ujściu Wieprza do Wisły a wys. 390m n.p.m. na najwyższym ze wzgórz Lubelskiego Roztocza, występuje ogromna różnorodność i bogactwo form i kształtów.

Mamy tu aż trzy pasy obszarów krajobrazowych Polski: obniżenia podkarpackiego, wyżyn i Krainy Wielkich Dolin.

Urbanizacja i uprzemysłowienie Lubelszczyzny były i są raczej słabe. Tutaj zaznacza się granica pomiędzy rozwiniętym gospodarczo zachodem a zacofaniem obszarów wschodnich.

Około osiemdziesięciu małych miasteczek i osiedli typu miejskiego pozbawionych głównego czynnika miastotwórczego jakimi był przemysł, uległo postępującej pauperyzacji i zniszczeniu. Niektóre z nich legitymowały się sławną, wielką przeszłością.

Nawet tak bezcenne zabytki architektury jak Stare Miasto w Zamościu, Kazimierz nad Wisłą, Chełm, Włodawa, Krasnystaw, Nałęczów, Opole ginęły w zaniedbaniu i zacofaniu.

Lublin jest położony na wyżynie lubelskiej, na pograniczu płaskowyżów: Nałęczowskiego i Świdnickiego nad Bystrzycą.

Pierwsza osada na terenie obecnej dzielnicy "Czwartek" VI, VII w. Od XII w. ważny gród obronny zabezpieczający ziemie polskie od wschodu. W XIII w. kilkakrotnie niszczone przez liczne najazdy Tatarów, Rusinów, Jaćwingów, Litwinów. W 1317 r. uzyskał prawa miejskie. Kazimierz Wielki wznosi mury obronne i murowany zamek. Od 1474 r. stolica województwa. Tutaj urodzili się znani pisarze renesansu Biernat z Lublina i Sebastian Klonowic. Zmarł tu Jan Kochanowski /1584/.

1559 Unia Lubelska i wybór Lublina na miejsce Trybunału Koronnego. W XVII w. upadek na skutek wojen szwedzkich. W połowie XVIII w. rozwój miasta.

1918 r. rząd lubelski. 1944 PKWN.

Centrum stanowi Stare Miasto skupiające najstarsze budowle zabytkowe. W rynku renesansowe kamienice z XV i XVI w., Stary Ratusz z końca XIV w., Brama Rybna z XV w. i Brama Krakowska z XVI w.

Na wzgórzu zamkowym "Zamek" wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego.

Dzisiejszy widok Zamku lubelskiego jest powszechnie znany. Ale na dawnych sztychach wygląda on zupełnie inaczej. Wzgórze z całą pewnością musiało być wyższe, zbocza bardziej strome i nieregularne, zabudowa ciaśniejsza, bardziej stłoczona o typowo obronny charakter. Kiedy wzniesiono pierwszą budowę zamkową, trudno powiedzieć. W czasie prac remontowych natrafiono na ślady spalonych konstrukcji drewnianych, pochodzących z okresu wczesnego średniowiecza. Najstarszą zachowaną dotąd częścią zabudowań zamkowych jest potężna okrągła wieża obronna wzniesiona w XIII w.,

przebudowana za Kazimierza Wielkiego.

Jej potężne mury dochodzące u podstawy do 4 m świadczyły o obronnym charakterze. Stosunkowo dobrze zachowała się kaplica zamkowa, zbudowana w połowie XIV w. Reszta zabudowań zamkowych to niestety obiekty znacznie mniej cenne i zabytkowe. A przecież w 1617 J. Braun pisał: "... są one /zabudowania zamkowe/ nadzwyczajną ozdobą tak miasta, jak i okolicznej krainy". Zamek wraz z wieloma miastami tego regionu podupada w XVII w. Ignacy Krasicki kreśli taki obraz w Monachomachii, który prawdopodobnie odnosi się do Lublina:

..... W mieście/gród, ziemstwo trzymało albowiem
Stare zamczysko-pustoty ohyda/
Były trzy karczmy, bram cztery ułamki,
Klasztorów dziewięć i gdzieniegdzie domki,
W tej zawołanej ziemiańskiej stolicy,
Wielebne głupstwo od od wieków siedziało.....

W czasach Królestwa Kongresowego powstaje budynek frontowy, a w następnych latach przeznaczenie budowli nie przysparza sławy miejscu ani miastu. Nie zmienia się rola Zamku nawet po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku, w ciągu dwudziestu lat okresu międzywojennego. Najsmutniejszą kartą dziejów lubelskiego Zamku stanowi okres okupacji i pierwsze lata władzy komunistów. W tym czasie przechodzą przez mury więzienia dziesiątki tysięcy ludzi.

Dziś Zamek lubelski, troskliwie konserwowany, stopniowo doprowadzany do dawnej świetności, jest siedzibą Muzeum Okręgowego.

W bliskim sąsiedztwie Zamku, oddzielone doliną rzeki Czerchówki wznosi się stromo następne wzgórze, zwane od wieków Czwar-
tkiem od odbywających się tam w tym dniu tygodnia wielkich targów.

Na skraju wzgórza stoi kościół św. Mikołaja, który został prawdopodobnie ufundowany przez Mieszka I w 986 roku.

Pomniki i zabytki Lublina odnajdujemy nie tylko na Starym Mieście i wzgórzu Czwartkowym. Młodsze, później budowane, choć często również ciekawe i godne zwiedzenia obiekty znajdujemy również w innych częściach miasta.

Wśród licznych zabytków kościelnych wyróżnia się zespół zabudowań katedralnych. Spory plac przed frontonem katedry powstał po wyburzeniu obszernych zabudowań wznoszącego się na tym miejscu dawnego kolegium jezuickiego. Resztki tych zabudowań zamykają dziś plac katedralny od strony Starego Miasta. Przejście z placu w labirynt starych uliczek otwiera Brama Trynitaraska, będąca fragmentem dawnej zabudowy.

Plac katedralny dzieli zaledwie kilkadziesiąt kroków od drugiego placu, stanowiącego rondo komunikacyjne nazwanego imieniem Władysława Łokietka - króla, który nadał Lublinowi prawa miejskie. Wznosi się tu gmach nowego ratusza, wystawionego w klasycystycznym stylu w latach 1827-1828. Jest on siedzibą władz miejskich.

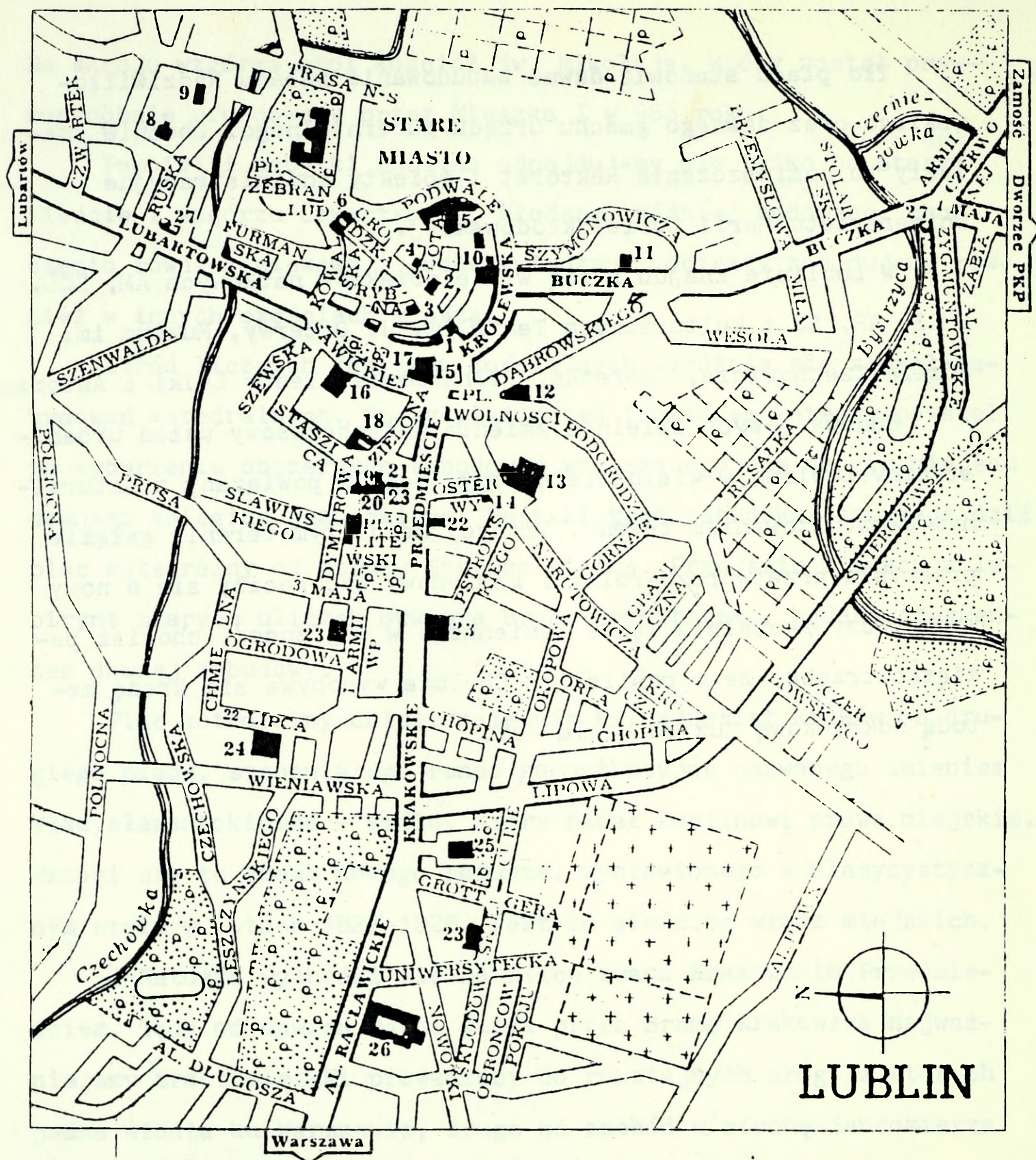
Z Ratusza wychodzi się na ulicę zwaną Krakowskim Przedmieściem. Tędy od dawien dawna wiodł przez Bramę Krakowską najważniejszy trakt miejski prowadzący do rozstajnych dróg, z których jedna wiodła ku Warszawie, druga na zachód w stronę Sandomierza i dalej do Krakowa. Idąc dalej Krakowskim Przedmieściem dojdziemy do placu zwanego litewskim. Zdobí go wzniesiony w 1826 roku staraniami Stanisława Staszica pomnik Unii Lubelskiej. Na obelisku alegoryczne postacie Polski i Litwy wyciągające do siebie ręce.

Tło placu stanowią dawne zabudowania pałacu Radziwiłłowskiego oraz dawnego gmachu urzędu gubernialnego. Obecnie znalazły tu pomieszczenia Rektorat i obiekty administracyjne Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

W Lublinie znajduje się wiele obiektów naukowych AM, KUL, UMCS, AR, SJ i kulturalnych Teatr im. J. Osterwy, Muzeum im. Józefa Czechowicza, Operetka, Filharmonia, Teatr Lalki i Aktora.

Budowa nowych dzielnic zmienia dotychczasowy układ urbanistyczny Lublina w wielodzielnicowy, ściśle powiązany z naturalnym ukształtowaniem terenu. Tradycyjne na tym terenie gałęzie przemysłu przetwórczo-rolny i maszynowy wzbogaciły się o nowy wydobywczy /kopalnia węgla kamiennego w Bogdance/, chociaż pamiętać trzeba, że w pobliskich Chełmie wydobywa się kredę metodą odkrywkową już od wielu lat.

Wydrukowano w 10 egz.
Egz. nr 1-10 Bibl. Gł. DZN
Wyk. płk Dyrda
Druk AON nr 253/WW
Korekta autorska.

1. Brama Krakowska
2. Stary Ratusz (Trybunał)
3. Kamienica Klonowica
4. Kamienica Lubomelskich
5. Kośc. Dominikanów
6. Brama Grodzka
7. Zamek i muzeum
8. Kośc. Św. Mikołaja
9. Cerkiew pobazylińska
10. Katedra, obok Wieża Trynitariska
11. Kośc. pomisjonarski
12. Kośc. pobernardyński
13. Kośc. pobrygidkowski
14. Teatr im. J. Osterwy
15. Nowy Ratusz
16. Kościół i klasztor Karmelitów
17. Kośc. Św. Ducha
18. Pałac Potockich
19. Pałac Czartoryskich (PTTK)
20. Pałac Radziwiłłowski, w pobliżu pomnik Unii Lubelskiej
21. PBP Orbis
22. Kośc. i klasztor Kapucynów
23. Hotele
24. D. siedziba PKWN
25. Teatr
26. KUL
27. St. benzynowe

50

